

НАША ПРАДА

"Przedsiębiorstwo Drukarskie" 9-9.

Выходзіць два разы у тыдзень.

<p>А. Вільня, Віле. Рэдакцыя ад. адрача сьвяточа.</p>	<p>Адміністрацыя: (Вілейска 12. м. 6) да 2 гадз. штодня. Адмін. ад 9 да 3.</p>	<p>Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 эл. 50 гр. Для заграшніці ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.</p>	<p>Цама абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пятаму ў 1 шпальту.</p>
---	--	--	---

№ 2

Вільня, Серада 5-га кастрычніка 1927 г.

Год I

Вёска-работнікам.

Пашыранасьць тэй ці іншай ідэалёгіі мерыцца ня гучнымі заявамі і пекнымі лёзунгамі, паўтаранымі ў масах, а — жывым дзелам. І толькі на жывой рабоце, на дружных масавых выступленьнях можна праверыць і пазнаць, ці глыбака, ці крэпка гэтая ідэалёгія сядзіць у душы народу.

Гэтае агульнае правіла мы мусім тасаваць і да нашых беларускіх працоўных масаў, калі хочам пазнаць іх настроі, іх духовы стан. Асабліва-ж — настроі грамадзкіх сацыяльных.

Яшчэ так нядаўна паміж беларускай прэсай сялянска-работніцкага кірунку вялася вострая палеміка з буржуазнай прэсай у беларускай мове — аб тым, ці работнікі і сяляне—гэта ворагі, ці — натуральныя сяюзьнікі? Хацяцца-сельсаюзьніцкія газеты гвалту крычалі, быццам паміж інтарэсамі працоўных масаў вёскі і места ляжыць цолая прорва. Прадстаўніца сельска-работніцкага кірунку „Сялянская Ніва“ на гэтай падставе проста старалася нацкаваць сялян на работнікаў, не саромячыся ілгачь, быццам у выпадку ўвядзеньня сялянска-работніцкае ўлады работнікі... абярнуць сялян у сваіх рабоў! Орган ксяндзоўска-ярэмічавае партыі з поўнай сьвядомасьцяй распачаў барацьбу з адзіным сялянска-работніцкім фронтам працоўных.

Паміма тых газэтных стацей, у якіх гэтая здрадніцкая агітацыя была выведзена на чыстую ваду на старонках сялянска-работніцкае прэсы,—само жыццё дае штодзённа належны адказ ілжывым заявам падгалоскаў буржуазіі. Мы ўжо будзем тут успамінаць таго ўсім ведамага факту, што адзіная беларуская масавая арганізацыя магла ўтварыцца ад-

но толькі і выключна на грунце такога адзінага фронту працоўных. А вось сягоньня прыходзіцца сьцьвярдзіць, што навет і пасля разгрому Грамады асноўны пункт грамадаўскае ідэалёгіі глыбака ўеўся ў народную душу і выяўляецца, як ня траба лепш, на жывым дзеле.

Паслухайце-ж аб першай асабліва яркай праяве гэтага.

У Горадні, дзе здаўна існуе сернікавая фабрыка (цяпер належа да казённага манаполью), узнялася забастоўка. Яе падтрымаў прафэсійнальны Саюз „Хімічнікаў“ (работнікаў хімічнае прамысловасьці), —ды ня толькі ў Горадні, ня толькі ў Зах. Беларусі (ў Пінску і Вільні зроблены сярод работнікаў зборы ахвяр на забастоўшчыкаў, а пасля Пінск далучыўся сам да забастоўкі), — але і ўся Польшча. Забастоўка цяжкая, цягнецца ўжо месяцы. Работніцкі складак — не хапае на пракурм бастуючых. І вось у гэты крытычны для работніцкіх барацьбітаў момэнт выступае — беларуская вёска!

З розных месц Горадзеншчыны, ды сумежных паветаў да нас доходзяць весткі, што сяляне сваім адумам распачалі зборку хлеба і рознае іншае ёміны — для горадзенскіх работнікаў. Дзе толькі зьяўляюцца работніцкія зборшчыкі, —усюды сяляе шчодрой рукой напаўняюць іхнія мякі хлебам, бульбай, салам і інш. Так вёска паказуе, што яна глыбака верыць у правільнасьць палітыкі адзінства працоўнага фронту, так сяляне не на славах, а на дзеле выяўляюць перамогу ў масах сялянска-работніцкае ідэалёгіі.

І мы верым — глыбака верым, што таксама й работнікі стануць у прыгодзе полпеч з нашым сялянствам у змаганьні вёскі за свае сацыяльныя і нацыянальныя ідэалы. Еднасьць працоўных ня можа выяўляцца аднабока: яна — ўзаемная, двухстаронняя.

Лёс нашых матурыстаў.

Галоўная Управа Т-ва Беларускае Школы паслала міністру асьветы гэты мэморыял у справе лёсу нашых матурыстаў, якую ўжо ня раз парушала беларуская сялянска-работніцкая прэса. Падаем гэту заяву поўнасьцю.

Да пана Міністра Рэлігійных Вызнаньняў і Публічнай Асьветы.

У межах Польскай Рэспублікі існуюць чатыры прыватных беларускіх гімназіі, з якіх што-год выходзіць 30—40 беларускіх матурыстаў. Гэта асяродкі беларускай нацыянальнай асьветы, гдзе вучыцца ў матчынай мове беларуская моладзь, атрымліваючы веды ў рамках усталеных урадовымі праграмамі для сярэдніх школаў.

Цяжкія варункі атрымання навукі (высокія аплаты ў беларускіх гімназіях, пазазуленых дзяржаўнай помачы), а таксама аграічэньні ў сэнсье праў, не адпзіваюць моладзь беларускую ад сваей роднай школы, хаця вучні беларускіх гімназіі належаць пераважна да найбяднейшых слаёў, рэкрутуючыся са сфэраў сялянскіх, работніцкіх і дробна-мяшчэанскіх. З вялікім жапружаньнем сіл, працы і матэрыяльных ахвяр, моладзь гэтая каляе беларускія гімназіі і зусім натуральна лятуць аб далейшай адукацыі ў вышэйшых навучальных інстытуцыях. Зусім таксама натуральна імкнэцца да таго, каб вучыцца ў вышэйшых краёвых школах — пераважна ў Віленскім Універсітэце. На жаль, пазбаўленьне беларускіх гімназіі праз уладу права выдзяленьня дзяржаўнай матуры, адчыняючай вароты вышэйшых школаў у Польшчы, змушаюць нашу моладзь да эміграваньня заграшніцу, гдзе пасьведчаньні аб сканчэньні беларускіх гімназіі тракуюцца на роўні з матурамі дзяржаўнымі. Толькі там, на чужой старане, даступна для беларускіх матурыстаў вышэйшая асьвета. Найбольш частка эмігранцкіх скіроўваецца да Чэхаславакіі, гдзе братні славянскі народ стараецца залагодзіць тую крыўду, якая робіцца ім на сваей зямлі.

Іншая частка гэтых асаблівых эмігрантаў, змушаных па-за краём шукаць вышэйшай асьветы, адпраўляецца да Савецкай Беларусі. І вось, творацца запраду нейкае фатальнае, зачараванае кола: бо польскія ўлады ў гэтым вымушаным польскай-жа школьнай палітыкай кроку хочуць відаць доказ „скамунізаваньня“ прыватных беларускіх гімназіі, заўсёгды матывуючы гэтым сьпраду ў справе наданьня нашым гімназіям правоў публічнасьці. Стараючы нашы аб наданьні беларускім гімназіям правоў публічнасьці, як і раней, канчаюцца нічым. Навет абіцавае ўжо пісьменна праз Віленскі Кураторыум (копія далучана, дажуч. № 1) прызначэньне Віленскай Беларускай Гімназіі права правядзеньня экзаменаў сьпеласьці для абітур'ентаў вышэйшупоменай гімназіі ў 1925 годзе — ня было споўнена, з тае прычыны, што выкладаньне гісторыі і географіі агульнай вялеся ў беларускай мове (папольску выкладаецца толькі падніетка). Пасля мавага перавароту вымаганьне ўладаў вэсьці выкладаньне па гісторыі і географіі агульнай у польскай мове было скасавана. Лёгічна думваючы, можна было дапусьчаць, што цяпер няма ніякіх перашкодаў для правядзеньня ў жыццё дадзенага абіцаваньня адносна экзаменаў сьпеласьці для абітур'ентаў беларускай гімназіі ў Вільні. Аднак сталася інакш. Віленскі Кураторыум адмаўляе наагул з'арганізаваць вышэйшупомненныя экзамены (далучнік № 2). Паказвае гэта найвыразней, што ня нізкі быццам ровень навуковы гімназіі, але нейкія іншыя прычыны спаводоўваюць далейшае аграічэньне правоў нашых сярэдніх школаў, зачыняючы для нашай моладзі доступ да вышэйшых школаў у Польшчы.

Да блгучага году немагжыная беларуская моладзь, для якой выезд заграшніцу на вышэйшыя студыі недаступны з матэрыяльных прычын, меда прынамсі магчымасьць хадыць да Віленскага Універсітэту ў характары вольных слухачоў, адмаўляючыся ад

Проці прэсавага дэкрэту.

Адказ маршалак Сойму — прэм'еру.

Газэты надрукавалі поўны тэкст адказу маршалак Сойму Ратая на пісьмо прэм'ера, у якім апошні даводзіў праўнае бяспісьле Сойму касаваць сваей простае пастававай дэкрэты прэзыдэнта.

Марш. Ратай пункт на пукце зьбівае дзіўна слабую, праўна-недарэчную аргументацыю ўраду, так што ад яе не застаецца навет мокрага месца... Пазнаючыся на ўсю гісторыю права дэкрэтаваньня, дадзенага ўраду — на азначаных варунках — Соймам, маршалак Сойму ясна і аўтарытэтна высьвятляе „думку заканадаўца“, якую-ж пэўна найбляпей ведае сама заканадаўчая палата, стварыўшая для ўраду абмяжаванае „права заканадаўства“... Але — якраз справа — ў тым, што „зусім ясная думка і воля заканадаўца“ сустрадася з ня менш яснай „воляй выканаўца“, які ня менш добра разумее „думку Сойму“, чым сам Сойм, ды толькі зусім ня хоча яе спаўняць.

Дык уся справа „праўнага спору“ з'яма перавесена ўрадам, ці яго шэфам — у плосьчу фантычных адносін сілаў у іраі. А як ведама, якраз гэтыя адносіны фактычных сілаў у краі Лясаль лічму запраўднай рэальнай канотытуцыяй у дзяржаве, шмаг мацнейшай, як усякая „пісавая канотытуцыя“...

Гэткім чынам — старшыня ўраду, нарушаючы „пісавую канотытуцыю“, дае нейкую „прадметную лекцыю“ краю — ў галіне палітычных навук... А тым самым заклікае ўвесь краі, каб ён прыняў самае гарачае ўчасьце ў шуканьні тэй новай рэальнай канотытуцыі, якая-б адпавядала фактычнаму

ўкладу сілаў у Польшчы... Добра яшчэ, калі гэтае „шуканьне“ пойдзе прадбачаным у Канстатудзі шляхам — новых выбараў і т. п., а не „фактычным“ шляхам — шляхам тварэньня фактаў дакананых, як любіў выражацца калісьці былы Начальнік Дзяржавы марш. Пілюдскі...

Прагэст польскіх журналістаў.

Управа саюзу варшаўскіх журналістаў прыняла на паседжаньні 28 верасьня аднагалосную паставу: публічна пратэставаць проці тасаваньня адміністрацыйнай і судовай уладамі скасаванага Соймам прэсавага дэкрэту.

У выданай управай і надрукаванай у газэтах адоўве журналісты паўторна выступілі проці духу і літэры дэкрэту, які завастрае далей навет тых праўных варункаў, у якіх існавала польская прэса да вайны ў зборчых дзяржавах. Журналісты пратэстуюць „проці тых перашкодаў, з якімі спаткалася — на шляху свайго выкананьня — законная паставова Сойму аб скасаваньні дэкрэту“... У качцы адоўвы журналісты пішуць, што лічаць сваім абавязкам дабівацца аублікаваньня фармальнага скасаваньня дэкрэту, — бо інакш на практыцы прынцып свабоды прэсы зробіцца толькі мёртвай літэрай — на вялікую шкоду нармальнага публічнага жыцьця краю.

„Свабода прэсы будзе мёртвай у краі“ — Вось знайшлі чым настрашыць уладу пань журналісты! Дык ці-ж дзеля чаго іншага і выданы быў дэкрэт?... Вось за тое „свабода пваоў адміністрацараў“ зробіцца зусім жывой ды вясёлай...

Далучнік № 2.

Кураторыум Віленскага Школьнага Вокругу Вільня, дня 2-VIII-1927 г.

№ II-18322/27.

Пры адказе паклікацца на гэтую лічбу і дату.

У справе экзаменаў сьпеласьці для абітур'ентаў беларускіх гімназіі. На № 1317 дня 21-VIII-1927 г.

Да Галоўнай Управы Т-ва Бел. Школы ў Вільні.

Адказваючы на просьбу Т-ва з дня 21-VII гэтага году № 1317 у справе з'арганізаваньня пры тутэйшым Школьным Вокруге экзаменаў сьпеласьці ў беларускай мове для абітур'ентаў беларускіх гімназіі ў Вільні, Радашкавічах і Клецку, Кураторыум наведальна, што згодна з распараджэньнем Міністэрства В. Р. А. П. з дня 29 лістапада 1926 г. № II-13593/26 (Dz.U.K.O.S.Wil. z dnia 10 I-1927. № 1 roz. 3) — экзамены сьпеласьці ў мове навучаньня школы для абсалвэнтаў гімназіі бяз праў могуць быць арганізаваны толькі тады, калі гімназіі тых выдучца ў такой мове навучаньня, у якой навуцацца ў гімназіях дзяржаўных, маючых правы публічнасьці.

Куратар Школьнага Вокругу w. z. (подпіс).
Начальнік аддэду.
За згоднасьць Ськрэтар, — Г. Шырма.

Ці у бок параўменьня з паллякамі?!

(Настроі сярод украінскай буржуазіі).

Нядаўна львоўскі ваявода Дунін-Борковскі, кажучы аб „лікаўскім вьездзе“, заявіў, між іншым, аб сваім пракце выбарнага блёку ў сваім ваяводстве, калі не на ўсю Галічыну. — Па думцы ягонаў, на новыя выбары польскія „санатары“ (пілюдчыкі), утытулаваныя зубры-абшарнікі (таксама пілюдчыкі) і, выбачайце, украінскія нацыяналісты (буржуазіі) павінны ісьці разам — дэсным блёкам, выставіўшы адзін супольны аб'яднаны сэрдэчным давернем, сьпісак кандыдатаў... На першым месцы такога сьпіску лавінен (— ну, зразумела-ж!) стаць „санатар“ (з урадоўцаў-пілюдчыкаў, маёраў, ці ма т. п.); на другім — украінец з УНДО, на трэцім кансэрватар-абшарнік (граф ці князь). Гэткім „радыкалізмам“ п. ваявода спадзяецца адразу прыгарнуць да сябе ўсе буржуазныя сэрцы украінскай эндэцыі, якая — па думцы марш. Пілюдскага ды ягонага ваявода Борковскага — павіная ў Галічыне на выбарах заняць месца польскай эндэцыі, так

правоў звычайных студэнтаў. Цяпер — распараджэньнем Міністэрства В. Р. і А. П. наша моладзь пазбаўлена і гэтага аграічанага права, якое, не даючы ніякіх прывілеяў і матэрыяльнай карысьці, здаводзівае толькі імкнэньне выхаваньня сярэдняй беларускай школы да зладаньня веды за ўсякую цану.

Шукаючы выхад з гэтай сітуацыі, так дзякой для беларускай моладзі, а ў-ва ўсякім прыпадку для дзяржавы Польскай некарнавай, Галоўная Управа Т-ва Беларускай Школы зварачваецца гэтым да Пана Міністра з настойчывай просьбай, каб у імя справядлівасьці захацеў здаволіць імкнэньні беларускай моладзі да вышэйшай асьветы ў краі і скасаваў вышэйшупоменае распараджэньне Міністэрства В. Р. і А. П., а таксама надаў правы публічнасьці гімназіям беларускім у Вільні, Радашкавічах, Наваградку і Клецку, і гэтым самым зраўняў матурыстаў беларускіх у сэнсье правоў у адносінах да вышэйшых школаў з матурыстамі гімназіі дзяржаўных, — ужо ў распачатым школьным годзе 1927/28.

Віце-Старшыня І. Савіцкі.

Ськрэтар Г. Шырма.

27—IX—1927 г. Вільня.

Кураторыум Віленскага Школьнага Вокругу Вільня, дня 7-IV-1925 г. № 5648/25-II.

Пры адказе паклікацца на гэтую лічбу і дату. У справе тэрміну выначэньня экза. сьпеласьці для абітур'ентаў гімназіі.

Далучнік № 1.

Да Дырэкцыі Беларускай Гімназіі ў Вільні.

У адказ на пісьмо з дня 20 і 31 сакавіка б. г. № 20/52 і 59 Кураторыум В. Ш. В. наведальна, што экзамен сьпеласьці для абітур'ентаў беларускай гімназіі згодна з прапазіцыяй Дырэкцыі можа быць зроблены ў месяцы верасьні 1925 г.

Экзамен адбывацца будзе ў мове беларускай за выключэньнем экзамену з мовы польскай, гісторыі, географіі Польшчы і навукі аб Польшчы, якія будуць вэсьціся папольску. Незнаёмаць тэрміналітні польскай з прадметаў, з якіх экзамен будзе вэсьціся ў мове беларускай, ня будзе ўважацца за дастатачны повад для адмовы ў матуры. Склад Экзаменацыйнай Камісіі ў гэты момэнт яшчэ ня ўсталены, аднак можна ўжо цяпер сьцьвярдзіць, што ў склад яе ўвойдуць, як асобы з лічбы вучыцляў Беларускай Гімназіі, так і з па-за гэтае лічбы.

Куратар (подпіс).

За згоднасьць Ськрэтар, — Г. Шырма

зьненавіджанай марш Пілсудскім... Як дасць-ціпіва пісаў Стронецкі ў „Варшавянцы“, замест былага блёку „Пяст-Эндэцыя“ Пілсудскі пастанавіў зрабіць новы ўрадавы блёк „Зубр-Санацыя“. А да яго на ўкраінскіх землях дамацаць яшчэ квантум сатіс (сколькі треба) украінскай эндэцыі...

Ваявода Беркавіці наагул атрымаў загад „кокетовцаў“ украінскі народ, гэта-ж значыць, зразумела, буржуазію. Як спішыць эндэцыя газеты, ваявода Дувін ня можа зусім абыйсціся без гэтых любячых яго сэрцу ўкраінцаў, без якіх ня можа зрабіць ніводнага балю, ніводнага паседжаньня—урядова-грамадзкага ці ўрадова-палітычнага характару. Дзіва, што ён ня можа абмінуць пані „Унды“—каб не пратанцаваць з ёй ў першай пары на тым вялізарным выбарнім балі, які, як чува, ужо шырока і раскошна рыхтуюцца пакрысе ды тайком ад грамадзяства—урядавымі групамі.

Але сэрдэчна-ветлівае акцыя толерантнага ды асьвечанага п. ваяводу не спаткала аднолькавага адношаньня да оябе з боку навет буржуазнага ўкраінскага грамадзяства.—Настроі гэтага грамадзяства прарваліся асабліва пасля вялікага ды пышнага балю, які львоўскі ваявода выдасць у часе „Таргоў Усходніх“ у Львове. На гэты вялікі баль былі запрошаны майлешпыя краскі ды „сьмятанка“ украінскага грамадзяства. Некалькі асоб навет пайшлі на баль, што, відаць, дало п. ваяводу падумаць ужо і аб магчымасці супольных сыпскаў на выбарах і г. д...

Але раптам усё гэтае „ваявода-українскае“ параўменьне знайшло водгук—у „судзе“, які быў наладжаны Цэнтральным Камітэтам „УНДО“ над тымі асобамі („сьмятанка“) якія прынялі запрашэньне пана львоўскага ваяводу ды пайшлі на ягоны балю у часе „Таргоў Усходніх“... Прэзыдыум Цэнтральнага Камітэту „Украінскіх Нацыяналь-Дэмакратычных Арганізацыяў“ („УНДО“) запрапанаваў выключыць гэтых паноў, што баллавіў разам з польскім ваяводой у Львове. На гэты „суд“ зьехаўся поўны камплект Цэнтральнага Камітэту,—былі прысутны ўсе сябры з Валыніччыны, з Холмшчыны і г. д... Некалькі гадзін ішла гарачая дыскусія, ці сказаныя гэтыя „зdraйцаў“ украінскай справы“, ці—памілаваць... Але ўрэшце—памілавалі... Сярод камплекту Ц. К. знайшлася большасць, якая рашыла, што „грамадзкія скокі—танцы“ украінскіх дзеячоў з польскімі „крэсоўцамі“ на ваяводскім „уходзім балі“—не праступленьне і ня „зрада“ украінскага стаян ў Польшчы.

Як можна было прадбачыць, судовы прысуд Ц. К. „УНДО“ выклікаў жывы водгук у польскай прэсе, выклікае парашуьне „ульгі“ (палёгкі) сярод польскага палітычна-ўггадаванага грамадзяства. — Прэса—мо і слухаа—бачыць у гэтым „апраўдаўчым прысудзе“ добры знак, добрую варажбу на будучыню, мо ўжо і вельмі блізкаму. — Апраўдаўшы сваіх панадароў за грамадзка-балёвыя скокі з паякамі на ваяводскім балі, Ц. Камітэт „Ундо“ мо ўжо і пабагаславіць іх і ня—супольныя палітычныя танцы на выбарным балі, які, як відаць, ня менш шыкарна ладзіць начальства пана ваяводу ў Галічыне. Паводле ягонае думкі, скакаць будучы: на першым месцы—„урядвы санатар“, на другім—„ундавец“, на трэцім—абшарнік з графикай ці князёўскай каронай пад фраккам.

Ваяводскі балю ў часе „Таргоў Усходніх“ мо запраўды аказацца прарочым. І на новым выбарным балі пачнуцца, так скажаць, „Таргі Заходне“, якія, треба думаць, скончацца для абедзьвюх старон добра ды памысна. адчыняючы „нову эру“,—новы стай, шчаслівы, вясёлы балю польскай і ўкраінскай буржуазіі—на галовах польскага і ўкраінскага народаў... Памагай-жа, Божа!

Для нас, беларусаў, усе гэтыя суседзкія баяваньні маюць так сама вялізарную цікаўнасць. Бо-ж, калі п. Павлоўскі адкрыў толькі-што, што ў Беларусі зусім няма буржуазіі, ані рабятніцкай клясы, а ёсьць толькі народ-сялянства ды інтэлігенцыя, але ў кожным разе ёсьць такі пара, другая, дзесятая пачкоў і пачочкаў, якія нічога ня мелі-б проці таго, каб паны „беларускія“ ваяво-

ды, зложыўшы пары ці тройкі на блізкім ужо „выбарным балі“, забяспечылі гэтым панком інакш вельмі няпэўныя, калі ня зусім „прапатчыя“ для іх—пасольскія мандаты. Нядаўна ў-ва ўсёх газетах падаваліся зусім яныя весткі аб гэтых „санацыійных“ сыпсках дзе ярым і чынам сельсаюзнікам даваліся адно толькі чацьвертыя, ці пятыя мееды...

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Перагаворы ў справе пазыкі зацягваюцца.

Ізноў пачалася даўняя дэганіва з перагаворамі ў справе амэрыканскай пазыкі для Польшчы. Мы памятаем, як доўга ды скандальна цягнулася гэтая справа ў першую палову гэтага году, як урэшце паводле яснай заявы ўраду—справа была кампальна абгаворана і ўзгодненая былі ўсе варункі, навет быў дадзены „здатак“. Толькі ўсё ж пазыка, але а тое—зусім „гатовая“,—была адложана на восень—дзеля таго, што ў амэрыканцаў было ўлетку неак „пушта ў кішані“... А вось цяпер узаўважэцца цалком уся летняя валакита... Ізноў амэрыканскія паўнамоцнікі па 20 тасячаў золтых у дзень трацяць на тэлеграфную перапіску з Нью-Йоркам, пытаючыся ў сваіх шафаў новых інструкцыяў ды паведамляючы іх аб ходзе перагавораў...

Сойм усё-ж будзе патрэбны ўраду!

Газеты пішуць, што амэрыканскія банкіры—паміж іншымі варукамі выдачы пазыкі польскаму ўраду—патрэбавалі, каб пазыка канешне была зацьверджана парламантам. Гэтым чынам ураду прыдзецца неяк наладзіць свае адносіны з заканадаўчымі палатамі—пад націскам звонку...

Выключэньне міністра Морачэўскага з ППС.

І кастрычніка адбылося паседжаньне партыйнага суда пэпэсаў, які выключыў нарэшце „таварыша Морачэўскага“ з складу ППС.

Газеты пішуць, быццам ППС паставіла мін. Морачэўскаму дамаганьне—ня выбар: або зрачыся партфэлю міністра, або—падаць заяву аб выхадзе з партыі. Але быццам „таварыш“ Морачэўскі не зрабіў ані таго, ані другога. Тады партыя—з пачыну Ц. К.—ужыла найцяжэйшую меру—выганьне з партыі. Матываваны прысуд кажа, што Морачэўскі выгнаны з партыі за тое, што—„прыняўшы міністарскі партфэль проці вопі партыі, ён у далейшым часе, зламаўшы зусім саідарнасць з партыяй, пачаў ужо выраваа супрацоўнічаць з усім урадам (марш. Пілсудскага...)—на шкоду рабятніцкай клясы“.

Расколы ў польскіх левых партыях.

„Уплў“ сучаснага ўраду на раскол ды развал польскіх рабятніцкіх і сялянскіх партыяў—ня спыняецца. Толькі-што было надрукавана ў газетах заява аднаго з правінцыяльных аддзелаў ППС, якая пратэстуе проці апазіцыйнага становішча партыі, а перадусім соймавага клубу пэпэсаў, адносна да ўраду маршалка Пілсудскага... Ясна, што гэты пратэст пагражае адколам, не расколам партыі... А вось цяпер пачаўся „ісход“ пілсудскаў а „Вызваленьня“, якое—пад націскам на мясцох—таксама зьяімае апазіцыйнае становішча ў адносінах да ўраду... Так, сэнатар Зубовіч падаў заяву ў Галоўн. Управу

Партыі „Вывал.“—аб сваім выхадзе. За тое расьце „больш радыкальны“—„Хлопскі Зьвязок“, куды толькі-што ўвайшлі п. п. Галка, Патроўскі і інш. Гэты „Сялянскі Саюз“—побач з „Клубам Працы“—зьяўляюцца адзінай „парляманцкай падставой“ ўраду ў краі...

„Па прыкладу багоў“.

Нешпана да іспуючых законаў усёцяж расьпе ў краі—Злавестным прыкладам гэтага зьяўляецца характэрнае здарэньне ў Варшаве, дзе ў памяшчэньні Галоўнага Камітэту адной з рабятніцкіх партыяў (навет такой мірнай, як Н. П. Р.) зьявілася паліцыя, і зрабіўшы вобыск, апячатала ўсе шафы і сталы ў памешканьні. Калі прысутныя сябры партыі патрэбавалі ў паліцыі ордэру на вобыск ды арышт, тады ім быў пададзены кавалак паперкі з загадам... пана старшага шподоўніка паліцыі—замест судовай улады, як гэтага вымагае закон...

„Старшы шподоўнік“ замест судовай калегіі—гэта „сымвал“...

Ціаўны выпадак.

Польская прэса падала вестку, што на польска радэвым паграніччым адбылося пасаджаньне мятанай польска-радавай камісіі, на якім разглядалася справа выдачы польскім уладам польскага паручніка Франка, аб „парваньні“ якога радэвымі паграніччыкамі нядаўна паведамліла ў абурэньнем польская прэса. На паседжаньні быў дастаўлены сам пар. Франк, які заявіў, што яго ніхто не хапаў, але што ён сам перайшоў граніцу дый хоца астацца ў СССР.

І вось, гэты пар. Франк, якога так шкадавала польская прэса, як „дзельнага жаўнера“, (—тады, калі ён лічыўся „парваным“!), цяпер—аказаўся „марфіністам і эротоманам“, калі высьвілілася, што ён ўдзёк сам, дый ня хоца варацацца ў Польшчу...

Тэлефонная камунікацыя паміж Польшчай і СССР.

У Варшаву прыбыла дэлегацыя з СССР, якая вядзе перагаворы з міністэрствам поштаў і тэлеграфав устанавуленьні тэлефоннай камунікацыі між Польшчай і СССР.

Першыя „загурска-прэсавыя“ справы ў судзе.

У варшаўскім судзе 30 верасьня разьбіралася аж 11 спраў прывах газет, абвінавачаных у „распаўсюджваньні фальшывых вестак“ дый у „непастанне да ўраду“—у зьяўку з справай „уаяцьня жыдоў на неба“ генарала Загурскага. Па дамаганьню абароны суд адлажыў усе справы да 19 кастрычніка.

Заграніцай.

Сэнсацыйнаа заява Чычэрына. Як ведама, нядаўна англіскі ўрад—праз аднаго з скандынаўскіх міністраў—пробавав ўгрунт у Маскве адносна да магчымась-

Польска-радавыя перагаворы.

Беларуская прэса падавала ў свой час камунікат польскага ўраду, які вельмі опістымітна рысваў магчымасці і перспектывы поўнага параўменьня паміж Польшчай і СССР—у бліжайшых часы.

Нямецкая прэса, наадварот, вельмі скарптычна адносіцца да гэтага „злішняга опітмізму“ польскага ўрадавага камунікату. Паводле адвай з найпаважнейшых газет, якая асабліва цікавіцца ўсходнімі справамі,—розьніцы паміж гэтым дзяржавамі настолькі значныя, што опадзлавацца, дый яшчэ ў хуткім часе, параўменьня—вельмі трудна. Асабліва-ж справу ўсходніх граніцаў Польшчы газета нямецкага лібэралаў лічыць непераможнай перашкодай, бо іх „ніколі ня прызнае Расея“. Каб было магчыма запраўднае абліжэньне паміж СССР і Польшчай, дык—або Польшча павіна была-б выйсці з складу Лігі Народаў, або самы Статут Лігі Народаў павінен быў быць перароблены.

Далей газета дагдываецца, чаму гэта якраз цяпер выдзелены быў гэты мірны параўмеўчы камунікат польскім урадам?—Гэту прычыну яна бачыць у тым, што ў Варшаве ў сучасны момэнт ідуць перагаворы з амэрыканскімі банкірамі ў справе значнай пазыкі для Польшчы. Як можна думаць паводле вестак у прэсе, справа пазыкі зьяўляецца ізноў—з прычыны нявыгяднага курсу пазыкі, якім банкіры хочуць у пэўнай меры падтрымліваць ды—пакрыць рызыку пазыкі, даванай краі, якога граніцы і наагул адносіны да абодаў яго магутных суседзяў—няпэўныя...

Як ведама, Амэрыка ня прызнала ані Рыжскага Трактату, ані наагул граніцаў Польшчы—ні на ўсходзе, ні на захадзе.

Дык вось нямецкая газета і лічыць, што польскі ўрад, абшпачуючы аб вельмі прыязных адносінах паміж Польшчай і Радамі, якія быццам ня толькі далком выключыць усляжку рызыку вайны, а навет абячаюць Польшчы падтрыманьне яе і яе граніцаў на Захадзе,—хоца зрабіць добрае ўражэньне на Амэрыцы ды на гэтых банкірах... А гэта (—яена-ж!) дзеля таго, каб яны злагодзілі крыху сваё цяжкія варункі пазыкі...

не апавядаў, дык я, можа, раскажу, толькі ўжо вы ня змушайце мяне, каб пабажыўся, што гэта усё праўда. Ні за што не пабажуся, дзеля таго, што хоць і чуў я яе ад самага млынара, але усё-ж такі і да гэтага пары ня ведаю: ці было гэта запраўды, ці ня было.

Але, ці гэта было, ці ня было, а апавядаць треба, як было.
Раз ўвечары, пасля вятэрні ў Нова-Каменцы, — а млын ад вёскі верстаў гэтак паўтары ня больш, — млынар зьявіўся да хаты ня ў вельмі добрым настрою. А чым яму быць незадаволеным, гэтага ён і сам не патрапіў-бы сказаць. У царкве ішло ўсё, як треба, і наш млынар, гарладзёр не астатні, чытаў на клірасе так голасна і так хутка, што й прывычныя людзі дзівіліся. „Вось як чэпа, чортаў сын, — гаварылі добрыя людзі з вялікім рэшпектам. — хоць-бы табе адно слова можна было зразумець! Запраўднае кола: круціцца-коціцца, і ведаеш, што ёсьць у ім шпіцы, а пайды ты ўгледзь хоць адну. Так вась і ён чытае: мова, як каваана кола па камяньнях гриміць, а слова ніяк ня ўхопіш“.

А млынар слухав, што людзі паміж сабою гавораць, і радаваўся. Умеў такі папрацаваць для Госпада Бога: язюком, як здаравенны хлопец павом па току малаціў, ажно пад каец навет у горле засохла і вочы на лоб палезьлі.

Пасля вятэрні баццоша млынара да оябе паклікаў гарбатаю напаіў, дый бутэльку з зельнікам на стод паставіў поўную, а зьяілі—пустую. Пасля гэтага месяц стаяў ужо высока над паямі і заглядаў у маленькую, але бегрую рэчку Каменку, калі млынар выйшаў з папоўскае хаты і пашоў праз вёску да оябе ў млын.

З вясковых людзей, іншы опаў, іншы оядзёў пры сьвятле каганцоў у хатах за вятэраю, а былі і такія, якіх ясна дый цёплая ноц выцягнула на вуліцу. І сядзелі сабе ста-

рыя людзі на прызьбах, а маладыя пад платамі ў густым цяну ад хатаў і вільшэных салоў, так-што і дагледзіць іх ня было магчымасьці, а толькі ціхі гоман чува было там і сям, а то й стрыманы сьмех. ці часам—невесьсьярожым падалунак якое-небудзь маладое пары...

Эх, мала што творыцца парою ў густым цяну пад вільшэным вась у гэтакую ясную ды цёплую ноцку!

Хоць млынару ня відно было людзей, а людзі яго добра бачылі, бо йшоў ён самай сярэдняй вуліцы на месяцу. І затым дзвядзе яму гаварылі:

— „Добры вечар, пане млынару. Ці не ад бацршкі гэта ідзец? Ці не ў яго загасьціліся так доўга“?

Усе ведалі, што млынару болей ня было ад каго ісьці, але млынару было гэта прыема, і ён не затрымоўваўся адказаў не без пыхі:

— Але, загасьціўся такі трохи, — ішоў сабе далей гордым крокам.

Некаторыя ціханька сядзелі пад паветкамі і чыталі толькі, каб ён хутчэй прайшоў і не заўважыў іх. Але млынар быў не такі чалавек, каб прайсці міма ці-то забыцца аб тых людзях, што яму былі віны ці за мuku, ці за мялён, ці проста ўзялі ў яго грошы на працэнтны. Нічога, што іх было дзьвухна відаць у цяну і што яны маўчалі, як набраўшы валу ў рот; млынар усё-ж такі затрымоўваўся і гаварыў сам:

ці нейкага параўменьня з радавым урадам. Ня веручы ў шырасьць оучаснага англіскага ўраду, радавы ўрад адказаў тады на гэта, што яму зусім ня сьпешна ўзаўважэць дыпматычныя зносіны з Англіяй. А вось цяпер, як паведамліла „Усх. Аген.“, Чычэрына быццам зрабіў заяву, у якой сказаў, што Рады гатовы распачаць перагаворы з Англіяй—дзеля вырашэньня ўсёх непараўменьняў паміж абидума краямі. Але радавы ўрад павінен мець гарантыю, што наладжаныя адносіны ізноў ня будуць сарваны англіскім урадам дзеля нейкае выдуманае прычыны.

Польскае агенцтва тлумачыць гэтую заяву, як опрытны ход дыпматыа, які гэтым хоча націснуць на францускі ўрад, каб той ня вельмі ўжо даражыўся, але лягчэй ішоў на ўступкі радаваму ўраду.
Можа гэта і так. Бо-ж францускі ўрад ізноў пачаў рабіць перашкоды ў справе параўменьня з Радамі, — пэўна-ж, лічучы, быццам без прыязні з Францыяй — пасля разрыву з Англіяй — Рады ўжо не прыжывуць ніводнага дня. Напрыклад, — ужо пасля афіцыяльнай заявы Брыяна аб зьліквідаваньні справы пана Раковскага — францускі ўрад—пад націскам правіцы—ізноў падняў гэтую справу, быццам навет ізноў даручыўшы овайму паслу ў Маскве рашуча дамагацца адкліканьня Раковскага з Парыжу.

Так чынаюцца піша французская прэса. Быццам францускі ўрад пастанавіў не ўзнаў-

— Вось які чорны цень, навет дзіва!.. Чалавек апраўты ў сьвітку блэйшую за мuku, а цень ад яе—чарнай за сажу...

Тут ён падшоў да карчмы жыда Янкеля, што стаяла на горцы, ужо недалёка ад вьезду. Шабас ужо скончыўся з захадом сонца, але ўсё ж такі гаспадар у шынку ня было, а замест яго сядзёў жыдоўскі парабак Харко, які заўсёды змяняў Янкеля і яго бохурэў у шабас і ў сьвята. Ён запытаў ім сьвечкі і браў сваімі рукамі ў людзей грошы, бо жыды—гэта ўжо ўсяму сьвету вядома—срага захоўваюць сваю веру: ні за што ў сьвята самі не запалаць сьвечкі і ня воўміх у рукі грошаў: грэх! Усё гэта рабіў за іх парабак Харко, адстаўны жаўдэр, а Янкель ці Янкеліха, а то й бохуры толькі счылі быстрымі вачамі, каб як-небудзь дзесьтка ці там дваццатка, замест вырчукі, ня трапіла якім-небудзь чынам у кішэнь Харку. „Хітры народ, ой, і хітры-ж! — падумаў млынар. Умеюць і Богу овайму дагладзіць, і грошай ня папусьцяць. Але й разумны народ, гэта таксама треба сказаць,—дзе нашым“!

Ён супніўся ля ўваходу ў карчму, на такую, моцна ўтапантую мнозствам людзкіх ног, што таўкліся тут і ў кіршах, і ў будыні дні, усё тыдзень,—і запытаўся:

— Янкель! Гей Янкель! Дома ты, ці можа цябе няма?

— Нама, ня бачыце, ці што? — адказаў парабак з-за прыталкі.

— А дзе?

— Дзе—у месьце, вась дзе! — адказаў парабак. Вы хіба ня ведаеце, які ў іх дзень?

— Які?

— Іом-Кішур!

„Вось вытлумачыў, дык вытлумачыў!“—падумаў млынар. А треба вам сказаць, парабак гэты быў чалавек пісьменны і гаварысты. Любіў аздараць дагары нос, а асабліва

Ул. Короленко.

Судны дзень.

(Іом-Кішур) *)
(Украінская казка).
Пераклала Вера Грыц.
Агонь затух, а месця охадзіць, у лясю пасецца ваўкалак.
(Шэўчэнка).

*) Праз дзесяць дзён пасля жыдоўскага новага году, які сьвяткуецца раньняй восенню, адбываецца ў жыдоў сьвята Іом-Кішур (ачышчэньня). Мясцовае хрысьціянская людзасць называе гэты дзень „судным днём“. Існуе забабон, што ў гэты дзень жыдоўскі цорт, Халуц, забірае з сьмягогі аднаго жыда. Да гэтага забабону падла павал, напэўна, вельмі гнілыя і поўныя асаблівай выпарылівасьці цэрамоніі пры сьвяткаваньні Іом-Кіпура, каторыя выконваюцца ў маленькіх мястэчках Украіны і Беларусі на вачох хрысьціянскай людзасці.

У фашыстаўскай Літве.

Сацыялісты аб урадавым тэроры ў Літве.

Бюро II Інтэрнацыяналу выдала адрозву да літоўскіх работнікаў, каб падняць іх проці урадавага тэрору, які ўсыцяж шалее ў Літве. Вось некаторыя месцы з гэтай адрозвы, якая мае і для Польшчы ня толькі „пятанічную“ цікаўнасць.

„Вось ужо год без чверці, як край ваш адданы пад дыктатуру жменькі афіцэраў, людзей без усялякіх маральных падставаў. Ад моманту наглаго замаху 17 снежня 1926 года, які адным махам паабавіў работніцкую клясу ўсіх палітычных правоў, сьведамыя работнікі ўсіх краўў добра зразумелі, што панавацьне „шфа Генаральна. Штабу“ Пяховіча, які ёсьць фактычным валадаром Літвы пад прыкрыццем „ураду Вальдемараса“, што гэты маж кінут літоўскі народ у яму фашыстаўскай реакцыі, якая ў Літве будзе рабіць ня меншыя праступленьні, як у Італіі“.

Далей адрозва робіць агляд таго, як хутка ўзрасла работніцкая арганізаваная сіла ў Літве, як узрасла сацыял-дэмакратычная партыя, як апошнія выбары далі рашучую перавагу работнікам і сялянам у Сейме, які пачаў быцьмамаж ужо працу над перабудовай краі—на думцы працоўных. Як далей — як раз у выніку гэтай перамогі працоўных — на край няйдзеў (пэўна ж — падсланы званку...) наглы замах, які аддаў уладу ў краі „парты“ нацыяналістаў, маючых ў парламанце ўсяго толькі... 3 паслоў... (вешта кшталтам польскай „Парты Працы“, якая, треба прызнаць, мае аж 4...) Як жа ж гэтая „урадавая партыя“ можа панаваць у краі — проці волі ўсяго яго арганізаванага грамадзянства? Дык ведама ж: толькі шляхам ваеннай дыктатуры дый пільнавага дэзарганізаванна грамадзянства, разьбівае яго палітычнае жыцьця, праўных формаў і г. д. Гэта ж якраз і робіцца... у Літве.

„Усялякая свабода прэсы — адушана“ пэўна ж і там выданы свае „дэкрэты... 12 найважнейшых прафес. саюзаў — зачынены. Выбарныя ўлады гэтых работніцкіх і сялянскіх арганізацыяў пасажы ў востры дз ў канцэнтрацыйныя лагэры... Усялякія дэмакратычныя ці парламантарныя спосабы ды шлянкі, якімі грамадзянства магло б выразіць сваю думку ці пратэст, зачынены... (Сойм „адложаны“ даўно на неабмяжаваны час)... Ня толькі работніцкая кляса, але і шырокая колы малчанства ды сялянства — поўны абурэньня на саадацкую самаволу, шалечуць ў краі“.

„Спроба вызваленьня, якая была зроблена ў Таўрогах, была разьбіта ўладай... У выніку яе толькі ізноў страшней палыгла кроў у Літве... Расстрэліваюць людзей ужо бо суду, навет — не ўстанавішы дакладна асобы „падаронага“... Напрыклад, урад, расстрэляўшы ў першы дзень 6 асоб, пералічаных у ўрадавым камунікаце, назаўтра сам пачаў з іх „паправіць“ — амяняў іх прозьвішчы.

Адрозва канчаецца запэўненьнем II Інтэрнацыяналу, што ён — „стаіць на старожы“ правой і інтэрасаў сусветнага пралетарыату... дый — дапаможа літоўскім работнікам... калі яны ізноў прыступяць да адбудовы дэмакратыі“.

Вось дык пацешны: сьпяраша вызваліцца самі, а пасля дапаможам і мы“.

Нагласьць літоўскіх фашыстаў.

Літоўскі ўрад мае „чалю“ требаваць ад усіх суседніх дзяржаваў выдачы ўдэчных у часе разгрому апошняга паўстаньня рэвалюцыйных дэячоў, якія звайшылі, паводле павучага зваччу, прытулак, як палітычныя эмігранты, у гэтых дзяржавах. Каб даць сваім нягодным дамаганьням від „заканнасьці“, літоўскія фашысты фальшытва вынавадыць удекачоў у розных „угалоўных праступленьнях“ — зладействах, забойствах і г. д.

Запраўды, падлассьць фашыстаў ня мае ніякіх грамадзянскіх дый — ня толькі ў Літве, а і ўсюды...

ляць перагавораў з Радамі, пакуль іх мае вясці прасол Раковскі.

Радавыя требаваньні ад Францыі.

Як ведама, радавы ўрад запрапанавы Францыі заключыць трактат прыязні, ўзаемай гарантыі бясьпечнасьці і нейтралітэту — на выпадак вайны. Нямецкая прэса падае больш дэталыныя весткі аб дамаганьнях, якія вьмонуў радавы ўрад Радз требаваюць, каб Францыя абавязалася гарантаваць свой нейтралітэт (неўмяшчаельства) на выпадак вайны, у якую была б удягнена Расея, за выключэньнем толькі вайны з Польшчай. Тады Радз аздажаюцца, каб Францыя вынаўніла свой абавязак саюзьніцы... (ведама ж, — калі гэта дазволіць Нямецчына, якая ўжо настолькі сільная, што патраціць навет адной левай — заходняй рукоў стрымаць працягнуць Польшчы руку Францыі)...

Апрача таго, Радз требаюць, каб Францыя падпісала ўрачыстае абяцаньне — ня прымаць ніякага ўдзельня ў якой „гаспадарчай вайне“, а кананічным байкоце ці блэкадзе ССРР, — навет тады, калі гэтыя меры будуць запрапанаваны Лігай Народнаў.

„Тайна вобшыску ў радавым пасольстве ў Лёндане“.

Амерыканскія газеты раскрылі тайну вобшыску ў радавым пасольстве ў Лёндане.

Справа ў тым, што англіска ўрад апрацаваў вельмі ськратна плян „рэарганізацыі арміі ў Індыі“, які аддаваў гэтую армію цалкам пад уладу англіскага ваяскага міністэрства, выкідаў усіх вышэйшых афіцэраў-

індусаў з арміі, замьяняючы іх англііпамі і г. д. Гэты плян настанюлена было ў Лёндане правяюці пакрысе ды цішком на месцы. Але — як бмў зьдзіўлены англіска ўрад, калі яго намесьнік (віцэ-кароль) у Індыі, ня меўшы яшчэ на руках гэтага ськратнага пляну, паведамліў Лёндан аб тым, што ў індэяскіх пацьнянальва-палітычных колах гэты плян ужо ёсьць у арыгінале дый зрабіў у краі вельмі дранае ўражаньне.

Англіска ўрад ажна закіпеў ад злосьці. Паліцыі бмў дадзены загад — за ўсялякую даву звайшыці „здрядцу“, прадаўшага індэяскім нацыяналістам ськратны плян. Паліцыя быцьма высьветліла, што плян бмў вырадзены з міністэрства для спраў Індыі дый перададзены радаваму паслу... Тады — са злосьці — бмў зроблены вобшыску ў радавым пасольстве... Рэшту мы ведаем...

Ня чуўно толькі, каб у Лёндане судзілі таго, хто выкраў дакумэнт з англіскага міністэрства.

Выключэньне Троцкіга з III Інтэрнацыян.

Польскія газеты паведамляюць, што Выканаўчы Камітэт III Інтэрнацыяналу аднагосна настанавіў выключыць Троцкіга з свайго складу.

Матывам такой меры мае быць неспаўненьне Троцкім свайго абяцанья спыніць варожую да Цэнтру агітацыю, якая можа пацягнуць раскол у партыі. Троцкіма закідаюць, апрача таго, і падтрымлівацьне зносьнаў з тымі заграічымі камуністычнымі групамі, якія ўжо былі раней выключаны з III Інтэрнацыяналу.

Побач з Троцкім выключаны таксама

У млынара ад гэтай жыдоўскай малітвы зрабілася сумна да душы, — і страшна, і шкода. Ён пераглянуўся з парабам, якому такома чуьно было з-за карчомных дзьвераў зькаваньне, і сказаў:

— Моляцца!.. Дык, кажаш, Якэль паехаў да месца?

— Паехаў.

— І што яму за ахвота? Ну, а калі яго яграз Хапуна і схопіць?

— Тож бо то! — адказаў парабак. Каб гэтак на мяне, то дарма, што я ваяваў з усялякімі басурманскім народам і маю мядаль, — а ні за якіх б, зьдэцка, чырвоныя не паехаў. Сядзеў бы сабе ў хаце, — ябось, з хаты ня ўхопіць.

— А чаму? Калі ўжо каге схопіць, то схопіць і ў хаце. Чаму ня можна ў хаце?

— Чаму?.. Калі вам треба выбраць шапку, ці хаця рукавіцы, вы куды па іх пойдзеце?

— Ды больш нікуды, як толькі ў краму.

— А чаму ў краму?

— Бо ў краме шапак відзіма-нявідзіма.

— Вось яно то і ёсьць. Заглянуў б вы цяпер у сынагогу: там таксама жыдоў відзіма-нявідзіма! Таўкучца, плечуць, крычаць так, што чуваць на ўсім месьце. А дзе таўкуча камароў таўчэцца, туды, вядома, і шпукча лядцці. Дурыны бмў-бмў Хапуна, калі б пачаў, замест таго, па лясоч, ды па вёсках лэ-таць і выгядзць. Яму толькі адзіна даень у год і даецца, а ён-бы яго гэтак увесь і пралётну надарэмна. Яшчэ ў каторай вёсцы ёсьць жыл, а ў якой можа і ня знойдзецца.

— Ну, гэтакіх мала.

— Хопь мала, а ўсё-такі... пры гэтым з вялікага ліку людзей шмат ляней выбіраць. (Працяг будзе).

Гутарка з Янкай Купалай.

(Ад нашага варшаўскага карэспандэнта).

Толькі-што, вараваючы ў Менск з лядчэньня ў Карльсбядзе (ў Чэхаславакіі), у Варшаву прьехаў наш найвыдатнейшы пяхоняр — Янка Купала.

Для нас — невялікае беларускае калённі ў Варшаве — гэта запраўдае сьвята. І я ўраз пастараўся пабачыцца з нашым пэтам, пагутарыць з ім, ды падызляцца з вамі тым, што пачуў.

З першага пагляду маеш уражаньне, што лядчэньне мала пмагало Купале. Відзець на ім нейкую аморанасць. Вельмі пахудзеў.

Я засьнаў яго пытаньнямі. Перадусім — аб ягонай працы.

— „За апошні час — адказаў Купала — я даваў свае вершы ў „Полымя“ і іншыя газеты. За вялікія рэчы ня браўся, бо бмў заняты ўпарадкаваньнем і пераглядом старых твораў, якія цяпер друкуюцца ў поўным сабраньні іх. Пераклаў вась толькі дужа леккую рэч з польскае мовы: гэта — адрывак з песьні „о wojnie domowej“ Броневскага“.

— А як ідзе друк поўнага збору Ва-шых твораў? — пытаўся я.

— „Выйдзі ў сьвет ужо тры першыя томы. У першым перадрукаваны: „Жалейка“ і „Гусляр“, у другім — „Шляхам жыцьця“, у трэцім — драматычныя творы: „Раскіданае гняздо“, „Тутэйшыя“, „Паўлінка“ і „Прымакі“. Цяпер друкуецца том чацьверты, у які ўваходзяць: драматычныя пэмы „Сон на кургане“ і „Адвечныя пэсьні“, мой перша-ваны пераклад „Слова а палку Ігора“, „На папасе“ і нядаўна закончаны мой пераклад „Галыкі“ (тэкст оперы Моюшкі. — А. К.). Спадзяюся, што ў беларускім перакладзе „Галыка“ выйдзе на сьцене дужа ўдала. — У далейшых томах думам зьмасьціць: у пятым — „Спадчыну“, у шостым — „Безназоўнае“ і іншыя творы. Урэшце, у асобнай кніжцы, незалежна ад агульнага збору маіх твораў, выйдзе мой пераклад з польскага пудоўнае пэсы Жулаўскага „Эрос і Пеня““.

„Пераглед і апрацоўка ўсёго гэтага матэрыялу занялі вельмі многа часу і яшчэ займаюць, — а тут яшчэ і хвароба не дае працаваць!“ — жаліўся Купала.

Я пачаў распытвацца аб творчасці іншых поетаў. — пачаў іншым аб згуртаваньнях нашых поетаў і літэратараў, аб якіх гудзіх весткі даходзілі да нас.

„Творчасць беларуская багата расцьвітае. Прадуець, не пакладаючы рук, старыя пісьменьнікі, ды нарасла цэлая маса новых. Вось, апошнія першыя заварушыліся,

аднагалосна і за тое-ж і кандыдат у сябры Вьк. Камітэту Вуевіч“.

Выключэньне адбылося пасля колькі-разовых перасьядароў з боку Цэнтру, якія Троцкі лёгкаважнў.

Зусім незразумелая ў Польшчы рэч.

Карэспандэнт польскіх правых газет даносіць з абурэньнем і зьдзіўленьнем аб канфлікте, які ўзгарэўся паміж урадам і парламантам (яго камісіяй) ў Францыі.

Справа ў тым, што францускі парламант мае ў хуткім часе распачаць разгляд бюджэту, дык сьпяраша павінна пачацца праца бюджэтай камісії, якая падрыхтуе для пленума доклад. Старшыня камісії запрасіў усіх сяброў на паседжаньне камісії, але аказалася, што адзіна з іх — павадыр камуністычнай фракцыі Кашэп — сьядзіць у востросе — за прапаганду ў войску... Тады старшыня камісії п. Мальві заявіў, што ня скліча камісіі, калі хаця аднаму яе сябру будзе пастаўлена фізычная перашкода быць прысутным у ёй ды спаўняць свой абавязак, узложаны на яго парламантам і выбаршчыкамі... Іншымі словамі: старшыня камісіі патрабаваў, каб пасол Кашэп бмў вылушчаны з вострогу.

Урад Пуанкаре, здаецца, заявіў, што хутчэй адкадзе сьвою парламанту, як выпусціць Кашэпа з турмы.

Дык — канфлікт! Чым ён скончыцца, залежыць толькі ад парламанту.

Але цікаўна, што нашы „дамовны“ абаронцы канстытуцыі з правіцы ажна даёву даюцца ў сваіх газетах: як гэта пасол Мальві, радыкал, бароніць правы пасла — камуніста, які, як і ўсе яго таварышы, „заўсёды ў камісіі галасававу проці бюджэту, дый наагул — проці ўсялякіх пастановаў, маючых нацыянальнны характар“. Вось — калі б старшыня камісіі бараніў свайго, з сваей партыі, тады для нашых „канстытуцыяналістаў“ было-б усё зразумела.

„Сяродземная Антанта“ — проці Францыі.

Нямецкія газеты даведаліся аб новым пляне Англіі, якая выслала Чэмбарлена ў Барсэлёну (ў Гішпаніі) дзеля перагавораў з гішпанскім прэм’ерам Прыма — Дэ-Рывэра — у справе стварэньня „марскога саюзу“ Італіі, Гішпаніі і Грэцыі пад старшыньствам Англіі, які бмў бы скіраваны проці Францыі. За гэта Гішпанія атрымала-бы падтрыманьне Англіі ў справе прызнанья ей Танжэру (францускай калённіі).

Цікаўныя рэзляцыі

Вэнгерскія газеты друкуюць цікаўныя ўспаміны-рэзляцыі былага прэм’ера Вэнгрыі у 1920 — ў часе наезду більшавікоў на Варшаву. Ён сьцьверджае, што ў той час атрымаў ад францускага ўраду прапанцыю — пасаць дапамогу Польшчы ў лічбе 150.000 войска, за што францускі ўрад абяцаў зрабіць вялікі палёгі Вэнгрыі ў забойчым для яе міравым трактате Трыянонскім. Быцьма Англія тады рашуча запратэставала проці гэтага кроку Францыі, дый уся справа вэн-

каб неак з’арганізавацца. Ужо гадоў пяць назад заснавалася першая арганізацыя нашае літэратурнае моладзі пад назовам „Маладняк“. Яна ахапіла ўвесь край і сотні маладых поетаў. Праз нейкі час з „Маладняка“ выдзялілася група „Узвышша“, да якое з старэйшых пісьменьнікаў далучыўся Вядуля. Цяпер творыцца яшчэ адна — „Проблеск“.

— Ці кожная група мае свой асобны мастацкі кірунак?

— „Ня зусім так. Афармленьне мастацкіх кірункаў яшчэ толькі пачынае насіцца, ды не яно навет, а больш прыпадковыя прычыны выклікалі тварэньне пасабных літэратурных згуртаваньняў“.

— Як жа адносіцца да гэтых згуртаваньняў старэйшыя пісьменьнікі?

— „Ну, мы — старыкі — стаімо пераважна збоку, кожны ідзе сваім шляхам. Але ўсе адчуваем патрэбу агульнае арганізацыі нашых пісьменьнікаў, ды ў гэтым кірунку ўжо робяцца некаторыя крокі. Праектуецца агульнае Фэдэрацыя Беларускіх Пісьменьнікаў, у якую павінны ўвайсці і ўсе існуючыя згуртаваньні і пасабныя пісьменьнікі, якія йдуць асабіаком“.

Мы перайшлі далей на справы выдавецкія, якія ў нас, у Зах. Беларусі, стаюць, як ведама, вельмі блага. Купала даў жменью характэрных чыфраў для выдавецкай працы ў Радавай Беларусі:

За 1926-27 бюджэтны год надрукована беларускіх выданьяў 800 аркушоў (знача: 12.800 стр.). На наступны 1927-28 год чыфра гэтая значна павялічана.

Асабліва ўвага зьвернена на падручнікі. За ўкладаньне іх узялося вельмі горача настаўніцтва. Лепшыя падручнікі друкуюцца адразу ў ліку 50 да 100 тысяч экзамплараў. Ведама, пры такіх лічбах праца аўтараў аплатаваецца вельмі добра.

Уканьці гутарка перайшла на падарожныя ўражаньні Купала. Разам з ім і ягонай жонкай былі ў Карльсбядзе такжа Цішка Гартны, Міхась Чарот і Зарэцік. Нашы падарожнікі былі ў Празе, дзе канфэравалі з тамтэйшай беларускай калённіай. Моладзь, якая вымігравала дзеля вышэйшае навукі, пакінула на ім куды вельмі прыемнае ўражаньне: шмат выйдзе саміж яе добрых беларускіх працаўнікоў на адраджэньскай ніве.

На гэтым скончылася мая гутарка з Купалай, які гэтымі днямі едзе ўжо ў Менск. Варшава, 1 кастрычніка 1927 г.

А. Мандратовіч.

герскай помачы Польшчы скончылася ні на чым...

Тэрыстычная акцыя македонцаў у Югаславіі.

У Белградзе арыштаваны 2 баўгарскія (македонскія) рэвалюцыянеры, якія прызналіся на дапросе, што прыбылі ў сталіцу Югаславіі, каб зрабіць тамака рад тэрыстычных актаў — узарваць гмах пасольстваў, складу амуніцыі і т. п. Быцьма яны мелі мэтай выклікаць вайну між Югаславіяй і Грэцыяй, з якой павінна была-б скарывіцца Баўгарыя і Македонія, каб — здучыцца ў адну дзяржаву. Пэўна ж, што справа Македоніі зусім ня вырашана, але толькі „застрашана“ Вэрсальскім Трактатам ды югаслаўскім сталым белым тэрарам у Македоніі.

Македонскі рэвалюцыяны Камітэт выдаў адрозву, у якой сьцьверджае, што ўсе выпадкі замаху ды нападуў на югаслаўскія ўлады і вайсковыя атрады — гэта пачатак сыстэматычнага тэрору проці таго, „даду“ ў краі, які стварыў для яго ўрад, скасававшы свабоду прэсы, сабраньяў і выбараў“.

Бунт у вайсновай турме ў Тулёне.

У Тулёне (Францыя) ў ваеннай турме выбухнуў бунт арыштантаў. Два дээртныры выламаілі жалезныя дзьверы сваіх камэраў і, пакуль варта здолела разабраць, у чым справа, гэтыя арыштаны паадчыналі іншыя „дзлі“ ды звольнілі каля 100 вязьняў, з якімі зара-жа кінуліся на дзорцаў, зьбілі іх і адабраілі ў іх аружжа. Аднак жа арыштантам не ўдалося выйсці з вострогу, бо ключ ад дзьвераў бмў охаваны. Падасьпеўшыя жандары аблажылі асадай гмах вострогу, ды пачалася перастрэлка, якая цягнулася шмат часу, пакуль адліснутае вязьні ня былі змушаны паддацца. Паддаўчыся, яны дэманстрацыйна паялі Інтэрнацыянал... У часе перастрэчкі сабралася шмат народу, які зрабіў спробу аружжа пмагачы арыштантам... Паліцыя разганяла таўпу. Але ўначы навакол вострогу сабралася ізноў вялізарная таўпа, якая кінулася на пільнаваўшую гмах паліцыю... Пачалася запраўданая бітва, пасля якой асталася шмат забітых і раненых... Урэшце паліцыя зрабіла парадак... Арыштаваныя паліцэры — пераважна з Марокка...

Амаль ня ў той жа час у марокскім месьце Казаблянка ўзьяўся такі-ж самы бунт жаўнераў, але — на волі, і не францускаў, але — мясцовых жаўнераў. Жаўнеры адмовіліся спаўняць загады афіцэраў, накінуліся на іх і на францускіх жаўнераў, дый зьбілі іх да сьмерці... Пасля гэтага яны кінуліся да турмы, з якой звольнілі ўсіх вязьняў. Паліцыя ды войска пасьяля крывавага бою здолелі змусіць бунтаваўшых здацца. Але — што найбольш цікаўна — у часе бою мясцовае насельнне Казаблянкы — станула на бок сваіх „бунтаўшчыкоў“, і толькі падасьпеўшыя значныя атрады францускіх акупацыйных войск адратвалі палажаньне...

Зацішша на палёх баёў у Нітаі.

Газеты пішуць, што тое зацішша, якое ўстанавілася на тэатры хатняй вайны ў Кітаі, тлумачыцца хутчэй усяго тым, што абодва праціўныя лагery... ня маюць грошаў на прадаўжэнне вайны і актыву... Адначасова гэтыя вайны акупацыйныя на крайнім левым флянгу, дзе—трэба думаць—падрыхтоўвацца існаў рашучае наступленне.

Наша хроніка.

Сьледства ў справе „Грамады“. Як інфармуе „Кур. Від.“, у Вільню прыяжджаў пан міністар справядлівасці Мейштовіч, „аўтар“ працоў „Грамады“. Пан міністар, вельмі цікавіўся ходам сьледства, якое ўсё неяк ня можа закончыцца. Пасля заявы „Слова“, быццам сьледства „ўжо закончана“, „Кур. Від.“ абяцае закончыць яго ў працягу кастрычніка. Вось толькі няведама, ці ў кастрычніку судовыя ўлады знойдуць тое, чаго так шукае сам пан міністар справядлівасці.

Паводле таго ж „Кур. Від.“, агульная лічба асоб, якія сядуць на лаве абвінавачаных, дасягае 400. У тым ліку „Кур. Від.“ называе толькі тры грамадаўскія паслоў: Тарашкевіча, Рака-Міхайлоўскага і Мятлу, чамусьці працуючыўшы чацьвертага—Валошына, які разам з гэтымі трыма сядзіць у вострове ў Бронках, але залічаны газетай да Н. П. Х.

Судовая расправа мае распачацца толькі ў лютым ці марцу 1928 году, — знача, больш, як праз год, пасля „накрыцця на гарачым учынку“ ўсіх арыштаваных грамадаўцаў. Дзённы гены „гарачы ўчынок“, які „падаграваў“ прыходзіцца больш году!

Зноў—шпіёнская банда. „Дзён. Від.“ паведамляе, што ў Ваўкавыску паліцыя выкрыла шпіёнска-камуністычную банду, з якой арыштаваныя колькінаццаць асоб. Выцпачом сябры „банды“ былі ў зносінах з камуністамі Беларуска, Горадні і Вільні. Шпіёнлі быццам—на карносьць Радаў.

Нячуванае здарэнне... Віленскі акружачы суд скасаваў канфіскацыю, наложаную камісарам ураду на м. Вільню на газету „Дзён. Від.“. Сама гэтая газета павялаецца, што суд не знайшоў у крымінальных артыкулах ніякага праступленьня і арышту не зацвярдзіў.

Мы, як прыхільнікі поўнай свабоды прэсы, падзяляем радасьць „паважанай“ газеты. Шкада толькі, што сама газета п. Обста, днк усёяж цюе ўладу—адміністрацыйную і судовую, каб чым больш душылі прэсу—леву, ды асабліва—няпольскую... Калі не памылёна, гэта—першы выпадак, што віленскі суд не зацвярджае канфіскацыі адміністрацыйнай газеты, прынамся—у адносінах да няпольскай прэсы...

Што-ж датычыць „дікаўнай“ стацыі п. І. О., вылікаўшай канфіскацыю, дык тамача ёсьць „дікаўнага“ васьц што:

1) Цітата з марыявіцкай „Аднадзіўкі“—аб тым, што спярша Вільням, выпушчыўшы волю Богу, хацеў збліць даршты... папелюла, але ўрэшце—памірыўся з папай і дзеля таго, здрадзіўшы Богу волю, зьляцёў з трону... Але марш. Пілсудскі быў спрытнейшы дый будзе шчаслівейшы: „Ва задаў гэтай бестні (папелюст?) паважую рэву, з якой яна ўжо ня выгляджаць“...

2) Газета—паўна-ж з найбольш „шляхотных“ пабуджэньняў!—апраўдывала разгром банды фанатнаў-грамілаў малітвеннага дому мэтадыстаў у Вільні. Праўда, у Кодексе Карым ёсьць нейкая тым пара артыкулаў, якія нешта кажучь проці гэткага захапленьня даканавых злычынстваў, або правакаваньня новых, падобных меўшым месца на Троцкай, тйдзень таму, але ж Акружны Суд паўна-ж лепш за п. Камісар ведае, да чаго ды да каго трэба тасаваць тое, што напісана у К.К.К.

Забойства паліцыянта. У Беларусі на Пётраўскай вул. застрэлены пры выпушчэньні сьведчэньня абавязкаў пастаружкоў Зголда, які хацеў высьвядзіць асобу нейкага чалавека, што быў паказваў яму падаронкам. Чалавек гэны шчыба выхпаў з кішані рэвольвер і забіў Зголду на месцы.

Бандытызм у Сьвянцяншчыне. Ня толькі ваколіцы Вільні робяцца ўсё часцей мейсцам крывавых бандыцкіх нападаў, але і ў суседнія паветы перакінуўся бандытызм, ня гледзячы на ўсю „працу“ паноў ахоўнаў бяспечнасьці, занятых барацьбой з „Грамадой“. За апошні час, як піша „Жэчпосполіта“, адбылося ў Сьвянцяншчыне нешта 4 ці 5 бандыцкіх нападаў. Апошні раз абрабаваны кушчы, якія везьлі на падворце тавар. Самі кушчы адстрэліваліся і асталіся цэлыя, але тавар прапаў.

Расплата за „параначую Матні Боснай“. Толькі цяпер выкрылася, што „каранацыйныя ўрачыстасці“ ў Вільні ў ліпі с. г. каштавалі мясцовай кэсе толькі... 40.000 злотых! Найцікавей—тое, што за гэтыя чыста каталіцкія ўрачыстасці павінна плаціць усё насельнэе месца, — у тым ліку і жыды, і праваслаўныя, і эвангелікі, і магамэтанэ і—няверучныя...

Хто чытае нашу газету і не прыоіла падпіскі, той ня сьцягне развіцьцю роднай беларускай прэсы.

БРАТЫ! Прсылаіце падпісную плату, а хто задолжыўся, вырайняіце свой доўг.

Карэспандэнцыі.

Змаганьне за родную школу.

(Вёска Каяюхі, Ляхавіцкае гміны).

Да леташняга году ў нашай вёсцы існавала польская школа, потым яе зьліквідавалі, а нашым дзецям было прыказана хадзіць у суседнюю вёску Жарабавічы (2 1/2 вярсты). Каб выйсьці з гэтае сытуацыі і, каб дабіцца Беларускае школы, нашы бацькі падалі, зажаўваючы ўсе вымогі і фармальнасьці, якіх між іншым надта многа, а мэта каторых ведама кожнаму,—дэкларацыі ў ліку 35 штук на 50 дзяцей. Пасля праверкі Інспектарам важнасці дэкларацыяў, адна за адно дзіця была ня прынята, застаюся 49 дзяцей. Каб урадоўцы так ніжэйшыя як і вышэйшыя прытрымоўваліся літары прэса, каб яно было панавана, а ня аслужыла толькі паказам для культурнае Вярсальскае Эўропы, мы ў саблетнім годзе павінны былі-б мець Беларускаю школу. Але дзе-ж там? Улада павяла агітацыю ў суседнім маёнтку Нач Брындоўскага, дзе таксама функцыянавала польская школа, каб работнікі складалі дэкларацыі на польскую школу. Ведама, работнікі, каторыя там ня маюць прафэсійнальнае арганізацыі, а залежачы выключна ад „ланскае ласкі“ сылена выканалі загад Інспектрату. У рэзультатае чаго школа ў Начы Брын. касуецца, а на польскую школу складаецца некалькі дэкларацыяў.

На аснове ўсяго гэтага Інспектар Школьным праз гміну і солтса прислаў на гэтых днях нам паведамленьне, што ў бягучым годзе ў Каяюхах адчыняецца двухклясная (польска-беларуска) школа.

Аднак, ці гэта шчыры намер улады, ці проста „цапанка“? Мы ўжо згубілі ўсялякую надзею на гэтыя абяцанкі. Калі-ж гэтай ненармальнасьці прыйдзе канец?

Калі-ж прыдзе канец такім абяцанкам? Калі ўжо марэшце які стаюць нам абяцаньне, а мычучь даваць тое, да чаго мы маем пэўнае права.

Першыя іроніі.

(Вялейскі павет).

17 ліпыя ў м-ку Хаценчыцах у школьным будынку адбыўся першы беларускі спектакль, уладжаны беларускай моладзю. Згуляны былі: 1) „Атрута“, драм. абразок у 1 акце. М. Гарыцкага, 2) „Модны Шляхцок“, п’еса ў 1 акце К. Каганца і 3) жарт у 1-м акце „Зьбянтэжаны Саўка“, Л. Родзевіча. Ня гледзячы на тое, што артысты нашы выступалі на сцэне першы раз, згулялі вельмі добра і зрабілі на глядзельнікаў моцнае уражаньне.

Публікі было каля 300 душ. Кожны цікавіўся і казаў: „трэба паглядзець, як згуляюць нашы хлопцы“.

Прэсутныя былі вельмі здэвалены і грымасамі воплескаў дэжавалі нашым маладым артыстам. А „Зьбянтэжанага Саўку“ публіка прасіла, каб згулялі другі раз.

Трэба адзначыць, што нашы артысты нянесьлі шмат працы і цярыньня, бо былі ня ўсе з аднаго мястэчка, а і з далёкіх вёсак.

Дык вось, які першы крокі робяць нашы маладыя сілы!

Хай і надалей яны вядуць сваю працу, а суседнія вёскі і мястэчкі няхай бярдуць з іх прыклад.

Гэта першыя крокі нашай Хаценчыцкай моладзі, але не апошнія, бо нашы хлопцы маянцця існаў паставіць спектакль.

Чэсьць і слава вам, дарагія працаўнікі і працаўніцы, ступіўшы на шырокае поле роднай беларускай культуры!

На паноў хварэюць.

(В. Асіпавічы, Вялейскага пав.).

Вёска Асіпавічы дае добры прыклад суседнім вёскам. Тут згуртавалася свядомая беларуская моладзь і залажыла гурток Т-ва Беларускае Школы. Сябры Гуртка, як муралі, пачалі прававаць дзеля роднай культуры, ведаючы добра, што толькі праз родную культуру і ацэпнальнаю свведомасьцю можна дайсьці да хутчэйшага вызваленьня. Гэтак, у мінулым годзе ў Асіпавічах было пастаўлена тры беларускія спектаклі. А ў гэтым годзе к „Вылікайне“ гатовіліся паставіць „Суд“ і „Выбары старшынкі“, але, на жаль, паставіць ня ўдалося, бо „артысты“ пераважна — вясковая бедната, мусілі кідаць вёску і хеаць з пятамі, каб зарабіць хоць пару злотых, бо больш тут зарабіць негдэ.

Дзакуючы стараньня сяброў нашага гуртка і даскавай помачы Вялейскай Акружнай Управы, вёска Асіпавічы і ў гэтым годзе дачакалася рэдага спектакля. Гулялі „Оуррут і Сярмяга“ — Гутоўскага і „Паславец“ — Родзевіча. Аб гульні артыстаў і зажапленьні публікі можна-б было апісаць паўгазеты. Скажу коротка: спектакль збудуў такое вялікае зацікаўленьне, што з суседніх вёсак і засяпнекаў сабралася так шмат народу, аж ня можна было зьмясьціць усіх у саль, зробленай у вялікім таку сябры Ігната Субача. Былі навет 70-гадовыя дзяды і бабы. А калі, скончыўся спектакль, сяляне расхадзіліся дамоў вясёлыя, шчаслівыя, бачучы, як простыя вясковыя хлопцы і дзядзяты маглі зачараваць усіх сваей прыгожай гульнёй. Усе прасілі, каб як найчасцей ставілі родныя беларускія спектаклі.

Аднак, ня ўсё ў Асіпавічах гэтак добра, як звонку выглядае. Ёсьць тут некалькі вясковых хлапоў, якія на паноў хварэюць і ў працы тутацкай свядомай моладзі шмат ператкаджаюць. Вось яны: Пётра Субач, Ваўтрук Валынец, Аляксандар Пагуда і Галь-

яш Пагуда. А найбольш гэта—Пётра Субач. Ён, ня гледзячы на тое, што сам ёсьць сябрам Гуртка Т-ва Бел. Школы, ня хоча прававаць дзеля пашырэння роднай культуры, а наадварот ператкаджае і правакуе. Ён стараецца апрагнаца, як паніч, каб навет сваім выглядам ня быць падобным да вясковых хлапоў. А як адбыўся ў Асіпавічах успомненні спектакль, ён намаўляў сялян, каб ня йшлі на яго і, каб перацягнуць на свой бок, устроіў у хаце Валынца вечарыну, з музыкай і скокамі, але ніхто не пайшоў туды, а ўсе гурбой пайшлі на спектакль. Тоды гэты Пётра Субач з сваімі кумпанамі (памынамы выжэй) устроілі павальнае п’янства да таго, што навет музыкант з іхняй вечарыны усю ноч начаваў пад патам у крапіве, а назаўтра сьвінны аж біліся за тое месца, дзе ён ляжаў. Заліўшы добра вочы, уся гэта п’яная

купанія пайшла пад гумно, дзе адбываўся спектакль і ў сваей п’яноў злосьці, пачалі розныя выбрыкі і выкрыкі, каб толькі сарваць беларускі спектакль, але, убачыўшы на ім прадастаўнікоў улады змоўклі, як вады ў рот набраўшы.

Не, хлопцы, дарэмна ваша праца! Калі стацелькі няволі ня здолелі зьнішчыць жывога беларускага духа ў народзе, дык і ваша праца тут нічога не паможэ! Кінце сваю агідную працу, а лепш памятайце, што вы сыны працоўнай вёскі і дзеці Беларускага Народу, не разьбіваць беларускую еднасьць, а будавайце яе павінны. Кінце шкэдлівае п’янства і ня будзьце патарочамі вёскі, на якіх усё палымі, як на адшчапэнцаў наказваюць, а з усіх сіл працуйце, разам з іншымі, на карысьць роднага вароду і яго культуры!

Ратос.

3 Таварыства Беларускае Школы.

Грамадзяне!

Доўгія і ўпорлівыя дамаганьні беларускай урадаўшай школы далі той выйкі, што ўлада нарэшце гдэ-я-гдэ змушана была сьдэста адчыняць іх. Мала іх у гэтым годзе адчынена, і яшчэ шмат трэба пакласьць высілкаў, каб гэтыя школы былі запраўды чыста беларускімі школамі. Але пачатак зроблены. Самы факт адчыньня беларускай урадаўшай школы павінем удыхнуць у нашае грамадзянства новыя сілы і веру, што дружнае і настойчынае вышлэньне волі народу перамагае ўсе тыя перашкоды, якія стаўляюцца яму на дарозе да роднай школы. Няхай нікога ня пужаюць гэтыя труднасьці, якія сустракаюцца пры дамаганьні роднай школы, бо іх усё-ж такі можна перамагчы!

Дык-жа, грамадзяне, усё, як адзіна, бацькі, маткі і апякуны, васьмёсьце сьдэста з саіаданьне дэкларацыі Школьным Інспектарам. Няхай усё на ўласныя вочы пераканаюцца, што беларускіх свядомыя, што яны жадаюць вучыць сваіх дзяцей у роднай мове і што някая сіла іх ня зможа прымусяць адмовіцца ад сваей школы. Няхай ніхто ня слухае нашых ворагаў, якія рознымі спосабамі стараюцца запужаць ці адгаварыць выпушчыць свай сьвятая грамадзкі абавязак — складва дэкларацыі на ўрадовыя беларускія школы.

Бяцтва нам няма чаго, бо мы змагаемся за сваю школу на падставе закону, які прайшоў праз Сейм, а адмаўляюцца ад сваей школы мы ніколі ня станем.

Грамадзяне, напружыце сьдэста свае сілы — яшчэ больш, чым летась, — зараз-жа складайце дэкларацыі школьным Інспектарам, товча прытрымоўваючыся інструкцыі, якая высьяняе закон аб адчыньні ўрадовых беларускіх школ. Подпіш бацькоў на дэкларацыях павінны сьвядэрацца воітм бясплатна, дэкларацыі з заявай павінны быць пад расьбіску або заказаным пісьмом зладзены Школьнаму Інспектару не пазьней 31 сьнежня 1927 г.

Памятайце, грамадзяне, што толькі такі парадак дамаганья дае права на беларускую ўрадовую школу.

За парадамі зварачаюцца да Галоўнай Управы Т-ва Бел.Школы (Вільня, вул. сьв. Ганны 2).

Няхай ніхто не пакладае рук у пачатак справе зьабыванья роднай школы і не чакае. Час ідзе. Мы будзем змагацца за родную школу. Мы мусім дабіцца-ж і даб’ёмся!

Галоўная Управа Т в Бел. Школы.

Да ведама ўсіх грамадзян, якія маюць скарбонкі „Грош у дзень на родную школу“ для збору ахвяр на карысьць Т-ва Беларускае Школы.

Галоўная Управа просіць усіх грамадзян, маючых скарбонкі „Грош у дзень на родную школу“ пераслаць гэтыя скарбонкі з ахвярамі ў Галоўную Управу Т-ва Беларускае Школы (Вільня, вул. сьв. Ганны 2) у працягу гэтага месяца кастрычніка (окцябры). На пачатку лістапада будзе створана пры Галоўнай Управе Камісія, якая прыіме грошы, а скарбонкі, існаў апячатаўшы, разашле грамадзянам, якія раней мелі іх. Дзеля гэтага грамадзяне, надсылаючы скарбонкі ў Галоўную Управу, павінны товча ўказаць свой адрэс і згоду існаў узяць скарбонку для збору ахвяр. Скарбонкі можна пераслаць па пошце, а калі ёсьць магчымасьць, то праз каго-небудзь, але браць там расьбіску ад таго, каму даручана скарбонка.

Галоўная Управа.

Зьезд Акружнае Управы Таварыства Беларускае Школы.

Вялейская Акружная Управа даводзіць да ведама ўсіх сяброў Т в Бел. Школы, што на аснове дэзволы Віленскага Вязводі ад 6.ІХ. 1927 г. за № 4713, на Парковы 14 кастрычніка с. г. абудзецца ў Вялейцы Пявятову Зьезд. Прэсутнасьць дэлегатаў абавязкова пажадана большага ліку сяброў Т в.

Парадак дзённы наступны:

1. Справаздача Акружнай Управы.
2. Даклады з месцаў.
3. Плян будучай працы.
4. Бягучыя справы.

Кожная Управа Гуртка няхай падрыхтуецца да справаздачы, якая больш-менш павінна быць наступнай:

1. Калі стварыўся гурток і ці залегалізываны ён.
2. Колькі сяброў у гуртку.

III. Ці ёсьць Нар. Дом і бібліятэка-чыталня.

IV. Колькі кніжак у бібліятэцы і якія.

V. Якія высьпываюць газеты і журналы.

VI. Ці складалі дэкларацыі на беларускую школу ў вашай вёсцы і суседняй і ка колькі дзяцей.

VII. Калі складалі, дык ці адчынена беларуская школа, а калі не, дык чаму не адчынена.

VIII. Ці маніцца сялянства складваць дэкларацыі на беларускую школу ў гэтым годзе.

IX. Якія вучыццлі вучаць вашых дзетак, адкуль яны: тутацкія ці з Польшчы і іх адносіны да беларускай школы, дзяцей і сялянства.

X. Як паступалі сяброўскія складкі і сколькі адаслана ў Акружную Управу і сколькі ёсьць у гуртку.

XI. Якія недастачы ў працы Акружнай Управы.

XII. Якія недастачы ў працы гуртка.

XIII. Што па-вашаму трэба зрабіць, каб праца ішла ў будучыні лепей.

XIV. Сколькі пастаўлена спектакляў, вечарын, рефератаў.

XV. Ці ёсьць у Вас сябры, якія маглі-б прававаць у гуртку, але ня хочуць.

Вось па гэтым пляну няхай кожная Управа гуртка зложыць сабе справаздачу, адказваючы на ўсе гэтыя запытаньні.

Прыхаўшы сябры павінны зьвязіцца ў Народны Дом Т-ва на вул. Д-Берадкага № 2 (проці сада), дзе зарэгіструецца і атрымае картачку на ўваход на зьезд. Народны дом будзе адчынены з 8 гадзіны раніцы. Пачатак зьезду а 12 гадзіне раішчы. Вечарам абудзецца спектакль-вечарына.

Вялейская Акружная Управа.

Грамадзяная ахвярнасць.

(В. Авіраўцы, Браслаўскі пав.).

Казімер Гяюль на куплю каня, зьлажылі ахвяры наступныя грамадзяне:

- Максімовіч К. — 1 зл. Маміоўскі А.— 1 зл. Гяюль В. — 10 фун. жыта. Філіповіч К. — 10 фун. жыта. Пяткун К.— 2 зл. Пяткун В. — 1 зл. Пяткун Я.— 5 фун. жыта. Пяткун А. — 50 гр. Сіротка А. — 10 фун. жыта. Сіротка М. — 5 зл. Сіротка Я.— 1 зл. Трая В. — 1 зл. Трая С. — 1 зл. 50 грош. Пяткун К. — 1 зл. Пяткун Ю. — 1 зл. Пяткун К. — 1 зл. Пяткун І. М. — 1 зл. Курсіновіч — 1 зл. Савіцкія С. — 1 зл. Максимуміч У. — 3 зл. Хадорка А. — 3 зл. Сіротка А. — 10 зл. Грыбла П. — 2 зл. Грыбла Ю. — 50 гр. Варно К.— 2 зл. Варно В.— 1 зл. 50 гр. Пяткун С.— 50 гр. Баравік С.— 1 зл. Хартон І.— 1 зл.

А б в е с т к а.

Сяброўскі білет за № 5944, выданы Галоўнаў Управай Т-ва на імя Каледзіка Яякі м. Азярыцкі, Слонімскага павету, уважачы-ецца, як згублены.

Галоўная Управа:

Выйшла з друку 6—7 кніжка першага Беларускага месячніка сельскае гаспадары

„САХА“

З Ь М Е С Т:

Выраб вялігі па сьстэме д-ра Бур-мэстэра. Новы сьсезаворт. Як вырабляць дзярвя. Воншт ужыванья торфу на ўгнаеьме. Гутарка пра нашы сьсезакі. Як пазнаць, ці будзе з дзяці добрае карова. Выкарм ляччачых свінак і ка-баноў. Скотныя магільнікі. Калі і як сьсезіць пладовыя дрэвы. Як зрабіць танцае віно з фруктаў. У справе арга-нізацыі беларускіх пчаляроў. Парады агравома. Парады для гаспадынь.

Цана асобнага нумару 30 гр.

Падпісная плата ад 2-га кумару да канца году 2 зл. 25 гр.

Гадавыя падпішчыні пры гэтым нумары атрымаюць дарма ніншну „У нааперацыі будучыня“.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, вул. сьв. Анны 2, в. 3.

